

ב. מבואר שאסור לבהמת האבל לעשות מלאכה אצל אחרים בימי האבלות, אם לא באופנים הנ"ל שיש הפסד לאחרים, שמצווה האבל על שביתת בהמתו מדרבנן (עפ"י ראשונים).
היתה מלאכת אחרים בידו, בין בקיבולת בין שאינה קיבולת – לא יעשה.
ירושלמי (הובא ברי"ף): שני אחים, שני שותפים, שני חנוונים שארע לאחד מהם דבר – הרי אלו נועלים חנותם. ופירש הראב"ד, לא שיבטל השותף לגמרי אלא יעשה בצנעה, שדומה זה למוחזר אצל אחרים שהתירו בתלמודנו בצנעה (מובא ברא"ש ובטשו"ע). ואם היה אדם מפורסם שבכל מקום שיעשה השותף יקרא על שמו – אסור. פוסקים, עפ"י סוגיתנו).

ו. היתה מלאכתו ביד אחרים; בביתו – לא יעשו (האחרים), משום חשד שיאמרו הוא בעצמו מסייע במלאכה, או גם שלא יאמרו בימי אבלו השכירו לזה הפועל. רש"י, בבית אחר – יעשו.
א. זה שעושים בבית אחר, היינו בצנעה כגון תיקון כליו ושאר אומניות שעושים בבית, אבל בפרהסיא לא כגון חנות וכד' (או"ז ר"ה ועוד).
ב. לפירוש הרי"ף, אריסים וחכירים וקבלנים בעבודת הקרקע של האבל – עושים מלאכתם, ואפילו נשלם זמן אריסותם קודם האבילות, שמן הסתם אינו מסלקם בתום הזמן והריהם כעושים לעצמם, משא"כ ספנים וחמרים וכד' – לא יעשו כי כן הדרך להחליף הספינה או החמור מזה לזה ואינם קבועים הלכך עשייתם בשל האבל היא (עפ"י הראב"ד והרא"ש). ויש אוסרים קיבולת בעבודת הקרקע מפני מראית העין, שמא יחשדו שמסר להם העבודה באבלותו, מלבד כשהקרקע חוץ לתחום ואין שם אנשים מישראל המזדמנים לשם כגון בשבתות וימים טובים (עפ"י רש"י בלשון אחת, מובא ברא"ש ס' ז).
ושכיר יום של האבל – לא יעשה לו מלאכתו אפילו בעיר אחרת, הואיל ואין הפסד כל כך (נמוקי יוסף עפ"י רש"י [ובחדושי אנשי שם כתב שאין נראה כן לפרש דברי רש"י]. והראב"ד פירש שהוא כעבדו של בעה"ב וכל עבודת קרקע פרהסיא היא ולכך אסור, ואפילו בעיר אחרת).

דף יב

כב. א. מקבלי קיבולת נכרים, מהו שיעשו מלאכה עבור ישראל בשבת, במועד, ובאבל? ומה דין עשיית מלאכה ע"י נכרי במועד שלא בשכר?
ב. האם מרביעים בהמה בחולו של מועד?
ג. האם מדיירים (– מכניסים בהמות לשדה כדי שיטילו בה גלליהם) בשבתות בימים טובים ובמועד? מה הדין כשבאו הבהמות מאליהם או על ידי נכרים?
ד. מלאכת דבר האבד במועד – האם צריכה שינוי בעשייתה?
ה. מהו לגוף חבית שיכר במועד? מהו לזפת כלים במועד?
ו. מה דין קצירה דישה וטחינה במועד?
ז. מה דין חיטוב עצים וקציצתם, קטיפת פירות, עקירת פשתן כשות ושומשמין, וכן הטלת שיכר במועד? האם מותר להערים במלאכת חול המועד?
א. אמר שמואל: מקבלי קיבולת (נכרים); בתוך התחום – אסור (מפני שניכר הדבר שבשביל ישראל הוא עושה ויבואו לחשדו שמא בשבת נתן לו לעבוד. רש"י). חוץ לתחום – מותר. ודוקא אם אין עיר הקרובה

לאותו מקום (רב פפא). ודוקא בשבתות ובימים טובים, אבל בחולו של מועד שאנשים מצויים שם אפילו אין עיר קרובה אסור (רב מרשיא). יש סוברים ששמואל אינו סובר כן. עפ"י בה"ג ר"י מפריש ועוד).
 ואמרו שאדם חשוב יש לו להחמיר אפילו חוץ לתחום, שלכך רב ספרא ורב הונא בר חנינא לא נכנסו לבנין שבנו מקבלי קיבולת למר זוטרא בנו של רב נחמן, ויש אומרים שאף הוא עצמו לא נכנס בתוכו. ולפי לשון אחרת אסור הדבר כאשר הוא מסייע להם בבנין כגון שמספק להם תבן (שאינן זו קבלנות גמורה. נמו"י).

א. באופן שאין ניכר, כגון שמוסר בגדים לכובס נכרי והלה עושה בשבת או במועד – מותר (רש"י עפ"י שבת יז; או"ז ועוד. וכן כשאין ידוע שהבית או הכרם של ישראל – כ"מ בדרשות ר"ח או"ז לה).
 ב. רבנו תם התיר אפילו בקרקע במועד ובשבת, שהרי ישראל אינו אומר לו לעשות בשבת ואין הבית מתעלה בכך אלא הנכרי ממהר לעשותו על דעת עצמו. ומעמיד סוגינתו באבלות שהחמירו בה יותר בשבת ובמועד כדי שלא יזלזלו בה [וכרב שישא בנו של רב אידן]. והתוס' והר"ה הקשו על כך ממשמעות דברי הגמרא.
 ויש מתירים בעבודת שדה בקבלנות כי בשדה הרגילות היא לעבוד באריסות והרי האריסות מותרת כי הגוי עושה על דעת עצמו כי נוטל חלק מן הפירות (עפ"י תוס' שבת). והר"ן אוסר כל קיבולת, גם בשדה, כיון שהבעלים נוטלים כל הפירות הרי נראה לאנשים כשכיר יום. ואם ידוע שרוב הבתים נבנים בקבלנות, יש שכתבו להתיר שהרי לא יחשדו לומר שכיר יום הוא (ע' נודע ביהודה קמא או"ח יב). ובבאור הלכה פקפק בדבר שהרי לפי דעת הר"ן ועוד כמה פוסקים אסור בקיבולת אף בשדה שרגילים בה באריסות. ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ג לה) נקט לדינא כהנוב"י, אלא שכתב שלכתחילה יש להחמיר במדינותנו שמזלזלים באיסורי שבת, שלא לבנות אף ע"י קבלן נכרי.
 ע"ע פרטים בשבת יז-יח ובע"ז כב.

ג. בית שנבנה במועד ע"י נכרים באופן האסור משום מראית העין, יש שלמדו מהנהגת החכמים המובאת בגמרא שנכון להחמיר שלא להיכנס בו, אבל אין איסור מן הדין אלא ממדת חסידות (עפ"י טור וב"י או"ח תקמג). ויש שכתבו להקל בדבר (מג"א סק"ב עפ"י לשון השו"ע).
 ובאופן המותר, יש שכתבו (עפ"י לשון אחת בגמרא) שלאדם חשוב ראוי להחמיר ולא להיכנס בו (עפ"י מאירי). ויש אומרים שאין הלכה כן (עפ"י בית יוסף תקמג ודרכי משה בדעת הראב"ד רבנו ירוחם והטור).

שנו חכמים: מקבלים קיבולת במועד לעשותה לאחר המועד, ובלבד שלא ימדוד ולא ישקול (כגון שנתן לו מטוה לארוג, לא ישקלנו. נמו"י) ושלא ימנה כדרך שהוא עושה בחול, ובמועד אסור (ליתן לנכרי קיבולת. רש"י).

יש מפרשים דין זה בקבלנים נכרים (וכ"כ א"ר בשם כל הפוסקים). ויש אומרים אף בישראל (עפ"י מג"א. וכן נראה מסתימת דברי הרמב"ם. שפ"א).
 ולא דוקא קיבולת אלא אפילו לשכור שכיר מותר (נמוקי יוסף).

כללו של דבר: כל שהוא עושה – אומר לנכרי ועושה, וכל שאינו עושה – אינו אומר לנכרי ועושה.
 א. יש אומרים שאפילו אם יעשה הנכרי במועד אין צריך למחות בידו, וכמו שאמרו בשבת פוסק עמו לשבות ואינו שובת (מובא בנמו"י ובמרדכי; ב"י ורמ"א תקמג, ג). ודוקא כשהתנה עמו שלא

- לעשות במועד (עפ"י מגן אברהם תקמג, ג) ויש מי שכתב שאין צריך להתנות בפירוש (א"ר. ובבאה"ל חולק). ודעת הריטב"א שאסור להניחו לעשות במועד.
- ב. נחלקו הדעות בדבר שיש בו הפסד קצת אבל אינו דבר האבד ממש, האם אסרו לומר לנכרי במועד.
- וכן י"א שדבר האסור משום טירחה ואין בו מלאכה – מותר לומר לנכרי לעשות (עפ"י שיטה ועוד), אבל אין גראה כן מדברי הריטב"א ועוד ראשונים.
- ג. לצורך מצוה, מותר לומר לנכרי לעשות במועד אפילו באופנים שלישראל אסור, שהרי יש מתירים אפילו בשבת (עפ"י מגן אברהם תקמג סק"א תקמו סק"ז).

רב חמא התיר לנכרים שבבית ראש הגולה לתקן להם שלחנם במועד, כיון שאינם נוטלים שכר אלא שמורווחים ריוח בעלמא כדי סעודתם, שאוכלים עמהם – אין לחוש.

ב. אין מרביעים בהמה בחולו של מועד [כיוצא בו אין מרביעים בבכור ולא בפסולי המוקדשים, משום מלאכה]. רבי יהודה אומר: חמורה שתבעה – מרביעים עליה זכר בשביל שלא תצטנן (ושוב לא תתאוה יותר, ודבר האבד הוא. ע' נמו"י), ושאר כל הבהמות מכניסים אותן לַבְּקָרוֹת (- מקום כינוס הבקר, ורובעת מעצמה).

הרא"ש הביא דברי תנא קמא בלבד. והאור-זרוע הביא שאר דברי רבי יהודה.

ג. שנו חכמים: אין מדיירים לא בשבתות ולא בימים טובים ולא בחולו של מועד. ואם באו (הבהמות) מאליהן – מותר. ואין מסייעים אותם (את הבהמות לבוא לשדה, או אם נכרים הם אין מסייעים להם להסיען ממקום למקום כדי שתזבל כל השדה, אפילו באו מעצמם) ואין מוסרים להם שומר לנער את צאנם. היה (הנכרי) שכיר שבת, שכיר חדש, שכיר שנה, שכיר שבוע – מסייעים אותן (במועד. עפ"י רש"י והגר"א) ומוסרים להם שומר לנער את צאנם (במועד, אפילו בשכר. הגר"א). רבי אומר: בשבת – בטובה (כלומר בחנם בלבד). ביום טוב – במזונות. במועד – בשכר. אמר רב יוסף: הלכה כרבי.

א. לפרש"י רבי מדבר בשכיר. ויש מפרשים בשאינו שכיר, שמותר במועד ליתן שכר למביאם מעצמו (ער"ח ר"ן ונמו"י והגהות הגר"א).

ויש אומרים שרבי מתיר לדייר בשכר או לשכור שומר אף לכתחילה מפני שאינה מלאכה ממש, וחכמים מתירים ליתן שכר לאחר הדיור כשבאו מאליהם (עפ"י ראב"ד. וע' בשיטה ובב"י ובקר"א).

ב. נתינת שכר שהתירו במועד – פירש הנמו"י ליתן לו אחר המועד [וכן נתינת מזונות – אחר יום טוב], אבל אסור לומר לנכרי עשה עתה ואתן לך שכר אחר המועד, שכל שאינו עושה אינו אומר לנכרי ועושה. ובבאור הלכה (תקלו, יד) מסתפק בדבר לדעת ר"ח ורש"י שיכול ליתן מזונות ביום טוב, אפשר שגם נותן שכר במועד עצמו לאחר הפעולה.

ד-ה. לדברי רבי יוסי הותרה עשיית מלאכת דבר האבד במועד כדרכו בלא שינוי. ורבי יהודה הצריך שינוי. אמר רב יוסף: הלכה כרבי יוסי. וכן הורה רב נחמן בר יצחק אודות הגפת חבית שיכר במועד, שגם בזה יש הפסד כמו שמסר אביי ששיכר של שש סאים מוגף יפה משל שמונה שאינו מוגף.

שמואל אמר: זופתים כוז (– כלי קטן) ואין זופתים חבית (לכתחילה. ערד"ה יש מהן). רב דימי מנהרדעא אמר להפך: זופתים חבית ולא כוז. מר (רב דימי) חושש להפסד ומר (שמואל) חושש לטירחה. [ועל כך אמר רב: הלכות מועד כהלכות כותים, כלומר שהן עקרות ואין למדות זו מזו]. הרמב"ן הקל כדברי שניהם. והר"ן נקט הלכה כרב דימי שכן הורה רנב"י להתיר לטוח חבית במועד (וערא"ש סי' טו שמוטר לקשור חביות ולזופתן ובלבד שלא יכוין מלאכתו במועד).

אמרו בירושלמי (מובא ברי"ף וברא"ש): פרקמטיא אבודה (כגון פירות שאם לא ימכרם יופסדו) – מותר למכרה במועד. שיירה העוברת במועד, מותר לקנות ממנה במועד (שאם לא יקנה ממנה עתה, שוב לא ימצא בזול, שאינה תדירה. עפ"י גמ"י).
וכן מותר לקנות יין בבציר למשך כל השנה, שאם יעבור המועד לא ימצא כמו שנמצא במועד – דבר האבד הוא (רא"ש). ובאור זרוע (ע' הגהות אשר"י ובדרשות ר"ח או"ז לה) נראה שאם הוא רק חשש שמא יתייקר לאחר המועד, אין להתיר לקנות היין ולדרכו לצורך חול. ומ"מ אף באופן המותר צריך לקנות בצנעה.

ו. כל המלאכות שבהכנת הפת והפירות מותרות לצורך אכילת המועד, כגון קצירה עימור דישה זריה ברירה וטחינה. ובלבד שלא ידוש בפרות [ואפילו לרבי יוסי המתיר דבר האבד כדרכו, כאן אסור בפרות משום הקמת שאון ופרסום הדבר].
לפי הסבר אחד בגמרא, לדעת שמואל יש לאדם חשוב להימנע מקצירה אפילו אין לו מה יאכל (כפרש"י במעשה שהקפיד על שקצרו לרב לצורך אכילתו. ומשמע שרב נקט התר אף באדם חשוב, וגם להסבר הראשון בגמ' משמע שמוטר אף באדם חשוב).
טחן לצורך המועד והותר – מותר (לאכלו אחר המועד. רש"י).
כשאינו לצורך המועד והוא דבר האבוד; מלאכות שבתלוש מן הקרקע מותרות אפילו בדבר שמקצתו אבוד. ומלאכה במחובר כגון קצירת שעורים (שאם לא יקצור יתייבשו הגרעינים ויפלו (עפ"י גמ"י), וכן כשהגיע עת הבציר במועד ואם לא יבצור וכל שכניו יבצרו כרמם, יהיה כרמו למרמס כי יפרצוהו. רא"ש), אמרו משום רבי יוסי לאסור אפילו כולו אבוד. ואולם רב הונא לא נקט כן למעשה משום שדעת יחיד היא ולפיכך קצרו לו במועד משום מניעת הפסד.

ז. קוצצים עצים במועד לצורך המועד. ואם קצץ והותר – הרי זה מותר. וכן הדין בהטלת שיכר תמרים או שיכר שעורים, ובלבד שלא יערים (שלא יעשה הרבה ויאמר לצורך המועד אני עושה ומתכוין כדי שישתייר לאחר המועד. רש"י). לפי רבי יוסי ברבי יהודה מותר להערים ואעפ"י שיש לו ישן מערים ושותה מן החדש.

אמר רב חננאל אמר רב: קוצץ אדם דקל במועד אע"פ שאינו צריך אלא לנסורת שלו. אביי הקפיד על הגוהג כן. ומסופר על רב אשי שהלך לקצוץ במועד מיערו מפני שסבר כרב חננאל, ונשמט הברזל מן הקת וכמעט שנקטע שוקו, וחזר בו מכוונתו (שהרגיש משום שעבר על דברי אביי ארע הדבר. רש"י).
בספר אור זרוע כתב שנראה שיש לסמוך על רב חננאל לקצוץ דקל אעפ"י שאינו צריך אלא לנסורת.

רב יהודה התיר לעקור פשתן וללחתוך כשות ושומשמין, ופירשו שכל אלו ראויים במועד לצורך הגוף; פשתן לחפיפה (לכיסוי פירות רש"י) ויש מפרשים חפיפת הגוף. ע' נמו"י), כשות לעשיית שיכר ושומשמין לעשיית שמן מהגרעינים וכד'.

מסופר על רבי ינאי שהיה לו פרדס שהגיע זמנו להיקטף בחול המועד. לשנה שהו הבריות את פרדסיהם לחול המועד והפקיר רבי ינאי את פרדסו באותה שנה (משום שעל ידו נגרמה תקלה לעולם).

דפים יב – יג

כג. א. האם מותר להכניס פירות לתוך הבית במועד, וכן לשלות פשתן מן המשרה?
ב. המכויץ מלאכתו למועד – מה דינו? האם קנסו בנו אחריו?

א. מכניס אדם פירותיו מפני הגנבים ושולה פשתנו מן המשרה בשביל שלא יאבד, ובלבד שלא יכין את מלאכתו במועד.

תנא, ובלבד שיכניסם בצנעה. ומבואר בגמרא (כפרש"י) שהכנסת קורות הביתה שא"א בצנעה, כי גם בלילה מתפרסם הדבר – מותר אף ביום.

ב. כל אלו שהתירו דבר האבד כשלא כיוונו מלאכתם במועד, אם כיוונו – יאבדו. שאל רבי ירמיה את רבי זירא האם קנסו גם את בנו אחריו אם מת עושה המלאכה, ופשט לו שלא קנסו.

א. דוקא בדבר האבד לא קנסו בנו, אבל בדבר שאינו אבד – אפילו לבנו קנסו. וכתב רב נטרונאי ז"ל: כאשר אינו ממונו כדי לקנסו, כגון חייט או סופר שעשו מלאכת אחרים – קונסים אותו בעצמו; משמתיים אותו עד שיקבל הדין ומלקים אותו (נמוקי יוסף).

ב. יש שכתב: דוקא מכוון מלאכתו קנסו, אבל שוכח או מתעצל וכל שכן אנוס – אין קונסים אותו (מובא בנמוקי יוסף).

דף יג

כד. א. האם מותר ליקח בתים, עבדים ובהמה במועד?

ב. מוכרי פירות כסות וכלים – כיצד הם נוהגים במועד? ומה דין פתיחת החנויות?

ג. האם מותר לפנות כלים ותבואה מבית לבית?

ד. מה דין הולכת כלים לבית האומן והבאתם ממנו?

ה. האם מותר לחפות על הקציעות במועד?

ו. הציידים, הדשושות (= כותשי גרעינים) והגרסות – האם עושים מלאכתם במועד?

ז. האם מותר ליתן מלאכה לפועל במועד, כשאינו לו לפועל מה שיאכל?

א. אין לוקחים בתים עבדים ובהמה אלא לצורך המועד או לצורך המוכר שאין לו מה יאכל.

א. הוא הדין לשאר דברים שאינם לצורך המועד – אסור למכור, אלא החידוש הוא שאפילו אלו

שדרך מכירתם נעשית בפרהסיא – מותר לצורך המועד (הר' יוסף). וצריך עיון אם צריך למכרם

בצינעה כדרך שנאמר במוכרי פירות כסות וכלים דלהלן, אם לאו (תוס').